

Život v klášteře

Anotace

Žáci využívají *Monasterium* jako zdroj informací o životě v určité části kláštera. Zjištěné konfrontují s odborným výkladem v prostředí památkového objektu. Pracují badatelským způsobem. Formulují a ověřují vlastní hypotézy, tvoří otázky, na které hledají odpovědi z více zdrojů. Zároveň v historickém prostředí svá zjištění tvůrčím způsobem interpretují (formou „živých obrazů“). Výsledky poznání žáci reflektují formou libovolné žánrové písemné práce.

Klíčové pojmy: fortna, liturgie, mnišský chór, kapitulní síň, křížová chodba, rajský dvůr, mnišská práce, askeze, refektář, dormitář, hábity, vodní systém, prelatura, noviciát, mnišské sliby, hospodářské zázemí kláštera (konvrší)

Cílová skupina: 7. – 8. třídy 2. stupně základních škol a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií

Minimální časová dotace: 45 min (škola) + 2,5 hod (exkurze) + 45 min (škola)

Rozvoj klíčových kompetencí: k učení, řešení problémů, komunikativní, sociální a personální

Vazba na vzdělávací obsah vybraných oborů a průřezová témata (RVP ZV)

VZDĚLÁVACÍ OBOR	OČEKÁVANÉ VÝSTUPY Žáci ...	UČIVO
Český jazyk a literatura	<ul style="list-style-type: none">– využijí základy studijního čtení– připraví a přednesou krátký mluvený projev, zapojí se do diskuse– uspořádají informace v textu s ohledem na jeho účel– využívají poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem	<ul style="list-style-type: none">– čtení (věcné, kritické)– mluvený projev– písemný projev (libovolný žánr)
Dějepis	<ul style="list-style-type: none">– vymezí úlohu křesťanství a víry v životě středověkého člověka– ilustrují postavení jednotlivých vrstev středověké společnosti, zvl. popíšu život v klášteře– uvedou příklady románské a gotické kultury, které vznikly díky činnosti mnišských řádů	<ul style="list-style-type: none">– křesťanství– struktura středověké společnosti, funkce jednotlivých vrstev– kultura středověké společnosti (románské a gotické umění a vzdělanost)
Informační a komunikační technologie	<ul style="list-style-type: none">– vyhledávají informace prostřednictvím internetu– využívají základní standardní funkce počítače a jeho periferie	<ul style="list-style-type: none">– metody a nástroje vyhledávání informací– multimediální využití počítače
Umění a kultura: výtvarná a dramatická výchova	<ul style="list-style-type: none">– vytvářejí a rozvíjejí herní situace– zkoumají témata z více úhlů, uvědomují si analogie mezi fiktivní situací a realitou	<ul style="list-style-type: none">– herní a sociálně komunikační dovednosti– typy vizuálně obrazných vyjádření (kresba,

Monasterium aneb Nebojte se klášterů!

	<ul style="list-style-type: none"> – přistupují k tvorbě živých obrazů jako ke společnému tvůrčímu procesu, přijímají odpovědnost za proces i výsledek tvorby – užívají prostředky pro zachycení jevů a procesů v proměnách a vztazích (digitální fotografie) – porovnávají účinky vlastních vyjádření s účinky již existujících vizuálně obrazných vyjádření – interpretují umělecká díla současnosti i minulosti; vycházejí z historických i osobních zkušeností a prožitků – ověřují komunikační účinky vybraných, vizuálně obrazných vyjádření v sociálních vztazích 	<ul style="list-style-type: none"> digitální fotografie) – přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – osobní postoj v komunikaci – komunikační obsah vizuálně obrazných vyjádření
--	---	--

PRŮŘEZOVÉ TÉMA	TÉMATICKÉ OKRUHY
Osobnostní a sociální výchova	<ul style="list-style-type: none"> – osobnostní rozvoj (seberegulace a sebeorganizace, kreativita) – sociální rozvoj (komunikace, kooperace)

Plán výuky

1. hodina

ČAS	ČINNOST	POMŮCKY
Motivace		
5'	Myšlenková mapa na téma Život v klášteře – žáci si oživují základní pojmy, třídí je podle reálných či domnělých souvislosti	
5'	<p>Monasterium: řízený rozhovor – na základě vybraných ilustrací z <i>Monasteria</i> (např. kostel, rajský dvůr, fraterie, hospodářské provozy: hospodářský dvůr, pivovar, mlýn a sádky) si žáci dále rozšíří pojmovou základnu a zároveň se seznámí se strukturou aplikace a základy práce v ní</p> <p>Pozn. Navrženy jsou ilustrace, které charakterizují mnišské heslo „Ora et labora“ (Modli se a pracuj). Protože nemají dialogický charakter jsou pro další aktivity méně vhodné.</p>	<p>interaktivní tabule/ možnost projekce + připojení na internet: <i>Monasterium</i>, http://monasterium.historickedeictvi.com</p>
Uvědomování si významu		
15'	<p>Bádání v Monasteriu: práce dvojic/skupin – každá dvojice/skupin dohledává informace k jednomu vyobrazení; nejprve však formuluje svou hypotézu, kterou prostřednictvím informací v <i>Monasteriu</i> ověřuje</p> <p>Pozn. Bádání je pouze výchozí aktivitou, zjištěné informace mají sloužit především jako základ pro další tázání v rámci exkurze.</p> <p><u>Badatelské listy</u> – jsou koncipovány tak, aby umožnily postupný záznam výsledků poznání (Obr. + místo pro hypotézu + informace z <i>Monasteria</i> + potvrzení/vyvrácení hypotézy + otázky k exkurzi + místo pro záznam</p>	<p>sada badatelských listů (ke stažení) z <i>Monasteria</i></p> <p>práce v počítačové pracovně/ nebo s vytištěnými</p>

Monasterium aneb Nebojte se klášterů!

	<p>poznatků z exkurze). Pomocí lepicích lístečků k nim lze připojit i záznamy z tvůrčí aktivity na exkurzi (viz níže).</p> <p><i>Zobrazená místa:</i> fortna, mnišský chór, křížová chodba, kapitulní síň, refektář, dormitář, kuchyně, záchody a vodní systém, hovorna, prelatura, dům pro hosty, nemocnice, noviciát, knihovna, refektář konvršů (tj. 15 míst)</p>	materiály
Reflexe		
20'	<p>Co jsme zjistili? Co chceme zjistit dále? - žáci společně s učitelem procházejí části kláštera, které zkoumali a krátce informují o výsledcích svého bádání.</p> <p><u>Domácí úkol:</u> žáci formulují 2 – 3 otázky, s nimiž se vypraví na exkurzi. Měly by se týkat dosud zkoumaného tématu. Otázky zapíší na PL.</p>	<p>interaktivní tabule/ možnost projekce + připojení na internet: <i>Monasterium</i></p>

Exkurze

ČAS	ČINNOST	POMŮCKY
Motivace		
15'	<p>Otázky – žáci představí ostatním otázky, na které se budou v průběhu exkurze soustředit</p> <p><u>Zadání průběžného úkolu:</u> Najít v průběhu komentované prohlídky „své“ místo, poznamenat si více o činnostech, které zde v minulosti probíhaly.</p>	částečně doplněné BL
Uvědomování si významu		
45'	<p>Komentovaná prohlídka kláštera – žáci společně s učitelem a průvodcem procházejí vybraný klášter, porovnávají výjevy na obrázcích a svá dosavadní zjištění s tím, co vidí kolem sebe a s výkladem průvodce. Kladou doplňující otázky, poznamenávají si detailní informace ke „svému“ tématu.</p> <p>Pozn. Je vhodné se s průvodcem předem domluvit, co je cílem exkurze a jaké otázky žáci pravděpodobně vnesou. Ideální je, pokud prohlídka probíhá spíše formou dialogu než výkladu.</p> <p><i>Doporučené objekty: - viz přehled na konci textu</i></p>	částečně doplněné BL
Přestávka		
30'	<p>Příprava „živých obrazů“ – žáci si na základě kresby, která byla východiskem jejich tázání, připraví živý obraz a pokusí se jej rozehrát do krátké scénky. Dialog, který by měl vycházet nejen z vnitřního souznění s postavami, ale také z dosud zjištěných informací, poznamenají na lepicí lístečky a připevní k obrázku.</p>	vyplněné BL, lepicí lístečky ve tvaru bublin

Monasterium aneb Nebojte se klášterů!

	Pozn. Záleží na uvážení učitele a zkušenosti žáků s technikami dramatické výchovy, zda půjde o skupinovou práci nebo řízenou aktivitu.	
Reflexe		
60'	<p>Fotografování a rozehrávání „živých obrazů“ – žáci si opakovaně projdou klášter a v příslušných prostorách vytvoří svůj „živý“ obraz, který bude fotograficky zaznamenán. Posléze svůj obraz „rozehrají“. Vstup do rolí lze podpořit náznakovým kostýmem.</p> <p>Pozn. Uvedenou činnost je třeba se správou objektu předem domluvit, vyjasnit si cíle a metody práce, domluvit pravidla bezpečného pohybu i fotografování. Skupinu by měl doprovázet průvodce, kterého již žáci znají, a do činnosti pokud možno nezasahovat.</p>	digitální fotoaparát, popř. náznakové kostýmy

2. hodina

ČAS	ČINNOST	POMŮCKY
Motivace		
10'	<p>Plán kláštera – žáci přiřazují fotografie „živých obrazů“ na plán kláštera (ať už zobrazenému na interaktivní tabuli, zdi nebo na nástěnce), svá rozhodnutí komentují na základě dosavadních zjištění, používají nově osvojené pojmy</p> <p>Pozn. Pro další průběh hodiny je třeba mít dostatek kopií fotografií „živých obrazů“, tedy 1 pro každého žáka z dané skupiny + 1 navíc, která bude připevněna na plán.</p>	fotografie „živých obrazů“ z exkurze přístup na <i>Monasterium</i> ; popř. nástěnný plán kláštera (schéma)
Reflexe		
35'	<p>Slohová práce na téma <i>Ze života v klášteře</i> – žáci píší práci libovolného žánru (např. líčení, vyprávění, reportáž, scénář), k textu bude připojena fotografie „živého obrazu“, na jehož vzniku se žák podílel. Žáci mohou využívat jako podklady poznámky ze svého PL.</p>	vyplněné BL, fotografie „živých obrazů“ z exkurze

Pomůcky

Sada badatelských listů (viz Ke stažení)

Doporučené objekty

Nejlépe jakýkoliv klášter nebo jeho pozůstatky v blízkosti vaší školy.

Následný výběr zahrnuje benediktinské a cisterciácké kláštery, v nichž je stále zachována původní dispozice a tudíž jsou vhodné pro porovnávání.

(kurzívou kláštery dodnes obydlené mnichy)

benediktini: *Praha – Břevnov, Praha – Emauzy, Broumov, Rajhrad, Sázava*

cisterciáci: *Plasy, Osek, Zlatá Koruna, Porta Coeli (Tišnov), Žďár nad Sázavou, Velehrad (lapidárium – v roce 2012 z důvodů oprav do odvolání uzavřeno), Vyšší Brod*

trapisté (bez možnosti prohlídek, návštěvník se dostane do kostela, domu pro hosty, případně klášterního obchůdku): *Nový Dvůr u Dobré Vody (Toužimsko), Klášter Naší Paní nad Vltavou v Poličanech (Sedlčansko)*

Doporučená literatura

Milan M. Buben: Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. II. díl / 2. svazek Mnišské řády. Praha 2004

Dušan Foltýn a kol.: Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha 2005

Daniela Houšková (ed.): Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku. Praha 1994

Mirjam Hrudníková OP: Řeholní život v českých zemích. Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice. Kostelní Vydří 1997

Anastáz Opasek: Dvanáct zastavení. Vzpomínky opata Břevnovského kláštera. Marie Jirásková (ed.). Praha 1997

Regula Benedicti. Řehole Benediktova. Praha 1998

Prokop Siostrzonek / Ondřej Koupil: Besedy o obnově břevnovského kláštera. Praha 2007

Pavel Vlček / Petr Sommer / Dušan Foltýn: Encyklopedie českých klášterů. Praha 1998